

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№11

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 108 sahifa.
2025-yil, noyabr*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

BANK AKTIVLARI VA PASSIVLARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	34
Safarov Sanjar Ravshan o'g'li	
O'ZBEKISTONNING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH STRATEGIYALARI.....	38
Madraximova Irodaxon Sherzodbek qizi	
HUDUDIIY XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA MENEJMENT SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYA MODELII	43
Maxmudova Nozimaxon Baxriddinxonovna	
DAVLATNING BUDJET SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISHNING DOLZARB MASALALARI	50
A.A. Ismailov	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGINING MEXANIZMINI SAMARALI TASHKILLASHTIRISHDA MOLIYAVIY MANBALARNI SHAKLLANTIRISHNI YO'NALISHLARI	56
Mansurov Mansur Alisherovich	
ANTIKRIZISLI BOSHQARUV TIZIMLARIDA RANGLI SIGNAL MEXANIZMLARINING FUNKSIYALARI.....	61
Aliqulov Aziz Haydarjonovich	
XODIMLARNI MOTIVATSIYALASHNING XALQARO MODELLARINI O'ZBEKISTON KORXONALARIDA QO'LLASH IMKONIYATLARI.....	66
Yormamatov Qodirjon Juraqulovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT OMILLARI VA ULARNING QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARINING SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	71
Yaxshiyev Shahzod Sherali o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARI VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI BO'YICHA XORIJ TAJIRIBALARI	78
Haqqulov Fazliddin Faxriddinovich	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA RIVOJLANGAN VA RIVOJLANAYOTGAN DAVLATLAR TAJIRIBASI	84
Aripov Abdulaziz Sakijonovich	
YASHIL ENERGETIKA RIVOJLANISHINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI EKONOMETRIK BAHOLASH.....	89
Bobokulova Muhabbat Mahammadiyeva	
ELEKTRON TO'LOVLAR VA POS TIZIMLARI — KICHIK BIZNESDA SAMARASI VA XAVFLARI	93
To'liqinov Dilshodxo'ja Olim o'g'li	
MINTAQADA RAQAMLI IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI	98
Yusubov In'omjon Ikram o'g'li	
SOLIQ SIYOSATINI RAQAMLI BOSHQARISH ORQALI BUDJET DAROMADLARINI BARQARORLASHTIRISH STRATEGIYASI.....	103
Xodjimatom Xamidullo Mamirjonovich	

SOLIQ SIYOSATINI RAQAMLI BOSHQARISH ORQALI BUDJET DAROMADLARINI BARQARORLASHTIRISH STRATEGIYASI

Xodjimatov Xamidullo Mamirjonovich

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI

SOLIQ QO'MITASI DAVLAT MUASSASASI

Davlat soliq bosh inspektori

E-mail: xodjimatov.xamidullo81@mail.ru

Annotatsiya. Mazkur maqolada soliq siyosatini raqamli boshqarish tizimini takomillashtirish orqali davlat budjeti daromadlarini barqarorlashtirish masalalari yoritilgan. Tadqiqotda raqamli iqtisodiyot sharoitida soliq ma'muriyatini modernizatsiya qilish zarurati, shuningdek, soliq boshqaruviga sun'iy intellekt, Big Data va avtomatlashtirilgan tahlil tizimlarini joriy etishning iqtisodiy afzalliklari tahlil qilingan. Maqolada O'zbekistonning soliq tizimini raqamlashtirish bo'yicha so'nggi yillardagi islohotlari va xalqaro tajribalar asosida budjet daromadlari barqarorligini ta'minlash yo'nalishlari ilmiy asoslab berilgan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, raqamli boshqaruv vositalarini keng joriy etish soliq yig'implari hajmini oshirish, soliq intizomini kuchaytirish hamda fiskal barqarorlikni ta'minlashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: soliq siyosati, raqamli boshqaruv, budjet daromadlari, raqamli iqtisodiyot, soliq ma'muriyati, fiskal barqarorlik, sun'iy intellekt, Big Data, avtomatlashtirilgan tahlil, soliq tizimini modernizatsiya qilish.

Abstract. This article discusses the issues of stabilizing state budget revenues by improving the digital management system of tax policy. The study analyzes the need to modernize tax administration in the context of a digital economy, as well as the economic benefits of introducing artificial intelligence, Big Data, and automated analysis systems into tax administration. The article scientifically substantiates the directions of ensuring the stability of budget revenues based on Uzbekistan's recent reforms in the digitalization of the tax system and international experience. The results show that the widespread introduction of digital management tools is an important factor in increasing tax collections, strengthening tax discipline, and ensuring fiscal stability.

Key words: tax policy, digital governance, budget revenues, digital economy, tax administration, fiscal sustainability, artificial intelligence, Big Data, automated analysis, modernization of the tax system.

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы стабилизации доходов государственного бюджета путем совершенствования системы цифрового управления налоговой политикой. В исследовании анализируется необходимость модернизации налогового администрирования в условиях цифровой экономики, а также экономические преимущества внедрения искусственного интеллекта, больших данных и автоматизированных систем анализа в налоговое администрирование. В статье научно обоснованы направления обеспечения стабильности доходов бюджета на основе последних реформ Узбекистана в области цифровизации налоговой системы и международного опыта. Результаты показывают, что широкое внедрение инструментов цифрового управления является важным фактором повышения собираемости налогов, укрепления налоговой дисциплины и обеспечения фискальной стабильности.

Ключевые слова: налоговая политика, цифровое управление, доходы бюджета, цифровая экономика, налоговое администрирование, фискальная устойчивость, искусственный интеллект, большие данные, автоматизированный анализ, модернизация налоговой системы.

KIRISH

Bugungi globallashuv va raqamli iqtisodiyot davrida davlat moliya tizimi oldida yangi avlod chaqiriqlari vujudga kelmoqda. Xususan, budjet daromadlarining barqarorligini ta'minlash, soliq ma'muriyatining samaradorligini oshirish va soliq siyosatini boshqarish jarayonlariga innovatsion yondashuvlarni joriy etish zarurati tobora kuchaymoqda. Raqamli transformatsiya nafaqat iqtisodiy jarayonlarning avtomatlashtirilishiga, balki davlat boshqaruvi tizimida shaffoflik, tezkorlik va samaradorlikni ta'minlashga ham xizmat qilmoqda.

Soliq siyosatini raqamli boshqarish bugungi kunda fiskal barqarorlikni ta'minlashning eng muhim omillaridan biri hisoblanadi. Chunki raqamli boshqaruv vositalari yordamida soliq ma'lumotlarini yig'ish, tahlil qilish, nazorat va prognozlash jarayonlari an'anaviy usullarga nisbatan ancha tez va aniq amalga oshiriladi. Shu tariqa, raqamli texnologiyalar soliq to'lovchilar faoliyatining shaffofligini ta'minlaydi, soliqqa oid ma'lumotlar bazalarining integratsiyasini kuchaytiradi va soliq intizomini mustahkamlaydi.

O'zbekiston Respublikasida 2019-yildan boshlab soliq tizimini raqamlashtirish siyosati bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda. Davlat soliq qo'mitasi tomonidan "E-Soliq", "E-Hisob", "MySoliq", "Online Nazorat Kassa Mashinalari" kabi tizimlar joriy etildi. Ushbu tizimlar orqali soliq to'lovchilarning faoliyati real vaqt rejimida kuzatilmoqda, bu esa soliqqa tortish bazasini kengaytirish, yashirin iqtisodiyotni qisqartirish va budjet tushumlarini oshirish imkonini bermiqda.

Shu bilan birga, soliq siyosatini raqamli boshqarish jarayonida bir qator muammolar ham mavjud. Jumladan, ayrim hududlarda raqamli infratuzilmaning to'liq shakllanmaganligi, ma'lumotlar almashinuvi tizimining cheklanganligi, kadrlar salohiyatining yetarli emasligi va sun'iy intellektdan foydalanishning dastlabki bosqichda ekani — mavjud tizim samaradorligini pasaytiruvchi omillar sirasiga kiradi.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, rivojlangan mamlakatlarda raqamli soliq boshqaruvi tizimining joriy etilishi budjet daromadlarining barqaror o'sishiga, soliq to'lovchilarning intizomi va ishonch darajasining oshishiga olib kelgan. Masalan, Estoniya, Koreya Respublikasi, Singapur va Buyuk Britaniyada sun'iy intellekt asosida faoliyat yurituvchi soliq tahlil tizimlari yordamida soliq tushumlarini prognozlash aniqligi 30–40 foizga oshgan.

Shundan kelib chiqib, O'zbekiston sharoitida soliq siyosatini raqamli boshqarish orqali budjet daromadlarini barqarorlashtirish strategiyasini ishlab chiqish dolzarb ilmiy-amaliy masala hisoblanadi. Ushbu strategiya soliq ma'muriyatining innovatsion faoliyatini rivojlantirish, raqamli ma'lumotlar asosida boshqaruv qarorlarini qabul qilish, shuningdek, fiskal xavfsizlikni mustahkamlash imkonini beradi.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi raqamli texnologiyalarni qo'llash orqali soliq siyosatini samarali boshqarish mexanizmlarini ishlab chiqish va ular yordamida davlat budjeti daromadlarini barqarorlashtirishning ilmiy asoslarini aniqlashdan iborat. Shu maqsadda tadqiqotda soliq siyosatini raqamli boshqarishning nazariy asoslari, amaliy ahamiyati hamda xalqaro tajribasi tahlil qilinadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Soliq siyosatini raqamli boshqarish masalasi O'zbekiston iqtisodiyotining raqamli transformatsiyasi sharoitida dolzarb ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. So'nggi yillarda mahalliy olimlar tomonidan soliq tizimini modernizatsiya qilish, raqamli boshqaruv vositalarini joriy etish hamda budjet daromadlarini barqarorlashtirish bo'yicha qator ilmiy izlanishlar olib borilmoqda.

A. Azimov (2020) o'z tadqiqotida soliq siyosatini modernizatsiya qilish jarayonida raqamli texnologiyalarning ahamiyatini tahlil qilib, elektron hisobot tizimlari, "MySoliq" va "E-Hisob" kabi platformalar orqali soliq ma'lumotlarini markazlashgan boshqaruv tizimida qayta ishlash budjet daromadlarini oshirishda muhim omil ekanini ta'kidlaydi.

S. Jo'rayev (2021) esa soliq ma'muriyatini raqamlashtirish orqali soliq yig'implari samaradorligini oshirish, soliq tahlilida sun'iy intellekt elementlarini joriy etish va soliq to'lovchilar bilan raqamli muloqotni takomillashtirish bo'yicha ilmiy takliflar beradi. Unga ko'ra, raqamli boshqaruv vositalari yordamida soya iqtisodiyotini qisqartirish va budjet daromadlarini prognozlash aniqligini 20–25 foizga oshirish mumkin.

B. Xo'jayev (2022) o'z ilmiy ishida soliq siyosatini raqamli asosda boshqarishning fiskal barqarorlikka ta'sirini empirik tahlil qilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, O'zbekistonda raqamli soliq tizimlarining joriy etilishi natijasida 2020–2022-yillar davomida soliq tushumlari o'rtacha 1,4 barobarga oshgan.

D. Sattorov (2023) esa "Soliq ma'muriyatining raqamli transformatsiyasi" mavzusida olib borgan tadqiqotida raqamli texnologiyalarni soliq boshqaruvi tizimiga tatbiq etish orqali ma'muriy xarajatlarni kamaytirish, ma'lumotlar almashuvini tezlashtirish va soliq to'lovchilarning ishonchini mustahkamlash masalalarini yoritgan.

Shuningdek, M. Rasulov (2023) tomonidan tayyorlangan ilmiy maqolalarda soliq siyosatini raqamli boshqarish orqali fiskal barqarorlikni ta'minlashning ustuvor yo'nalishlari tahlil qilinib, raqamli iqtisodiyotda soliq tahlilining avtomatlashtirilgan tizimini yaratish bo'yicha ilmiy takliflar bildirilgan.

O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi, Davlat soliq qo'mitasi, hamda Iqtisodiy tadqiqotlar va islohotlar markazi (ITIM) tomonidan chop etilgan analitik hisobotlarda ham raqamli soliq boshqaruvining samaradorligi, "onlayn nazorat kassa mashinalari", "raqamli chek tizimi", "yagona soliq ma'lumotlar bazasi" kabi islohotlar natijasida soliq yig'implari va shaffoflik darajasi sezilarli oshgani qayd etilgan.

Shu bilan birga, N. Jo'rayeva (2024) o'z izlanishlarida soliq siyosatida raqamli boshqaruv elementlarini strategik boshqaruv bilan uyg'unlashtirish orqali davlat budjeti daromadlarini barqarorlashtirish modelini ilgari surgan. Uning fikricha, raqamli boshqaruv nafaqat texnik jarayon, balki soliq siyosatining samaradorligini ta'minlovchi institutsional islohotdir.

Yuqoridagi manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, mahalliy olimlar tadqiqotlarida asosiy e'tibor raqamli soliq tizimlarining samaradorligi, axborot texnologiyalari orqali nazorat va tahlilni kuchaytirish hamda fiskal barqarorlikni ta'minlash masalalariga qaratilgan. Biroq, soliq siyosatini raqamli boshqarish orqali budjet daromadlarini strategik barqarorlashtirishga oid ilmiy asoslangan yondashuvlar hali yetarlicha ishlab chiqilmagan.

Shu nuqtai nazardan, mazkur tadqiqot mavjud ilmiy ishlardan farqli ravishda, soliq siyosatini raqamli boshqarishning iqtisodiy-iqtisodiy modelini shakllantirish, raqamli axborot tizimlari asosida budjet daromadlarini prognozlash va barqarorlikni ta'minlashning ilmiy asoslarini ishlab chiqishga yo'naltirilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda soliq siyosatini raqamli boshqarish orqali budjet daromadlarini barqarorlashtirishning nazariy va amaliy jihatlarini chuqur o'rganildi. Tadqiqotning metodologik asosi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish va soliq tizimini modernizatsiya qilishga oid qarorlari, shuningdek, Moliya vazirligi va Davlat soliq qo'mitasining ochiq ma'lumotlariga tayandi.

Tahlil jarayonida soliq siyosatining raqamli boshqaruvga o'tish mexanizmlari, budjet daromadlarining o'sish dinamikasi va fiskal barqarorlik ko'rsatkichlari o'rganildi. Soliq boshqaruvi samaradorligini baholashda iqtisodiy-statistik, qiyosiy tahlil, empirik va iqtisodiy model usullari qo'llanildi. Raqamli boshqaruv omillari bilan budjet tushumlari o'rtasidagi bog'liqlik iqtisodiy tahlil asosida aniqlanib, natijalarga tayanilgan holda istiqboldagi o'sish prognozlari shakllantirildi.

Tadqiqot natijalari soliq siyosatini raqamli boshqarishning fiskal barqarorlikka ijobiy ta'sirini isbotlab berdi. Olingan ilmiy xulosalar soliq tizimida sun'iy intellekt, Big Data va avtomatlashtirilgan nazorat tizimlarini keng joriy etish orqali budjet daromadlarini barqarorlashtirish imkoniyatlarini ko'rsatib berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, raqamli boshqaruv tizimlarini keng joriy etish soliq ma'muriyati samaradorligini sezilarli darajada oshirgan. Elektron hisob-fakturalar, "MySoliq" va "E-Hisob" tizimlari orqali soliq to'lovchilar faoliyati real vaqt rejimida kuzatilmoqda. Bu esa soliq bazasini kengaytirish, yashirin iqtisodiyotni qisqartirish va budjet tushumlarini barqaror oshirishga xizmat qilmoqda.

Empirik tahlil ko'rsatdiki, 2020–2024-yillar davomida raqamli boshqaruv tizimlariga o'tish bilan budjet daromadlarining o'sish sur'ati o'rtacha 18–22%ga oshgan. Raqamli tizimlar yordamida soliq tushumlari prognozining aniqligi sezilarli darajada yaxshilangan, bu esa strategik qarorlarni qabul qilish imkonini kengaytiradi.

Tahlil jarayonida aniqlanishicha, raqamli boshqaruvning eng samarali vositalari — elektron hisob-kitoblar, avtomatlashtirilgan nazorat tizimlari, Big Data va sun'iy intellektga asoslangan tahliliy modellar bo'lib, ular soliq siyosatini barqarorlashtirish va budjet tushumlarini oshirishda muhim rol o'ynaydi.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, raqamli boshqaruvni keng joriy etish soliq ma'muriyatida shaffoflikni oshiradi, soliq intizomini mustahkamlaydi va davlat budjeti daromadlarining barqaror o'sishini ta'minlaydi. Shu bilan birga, tizimni to'liq samarali ishlatish uchun kadrlar malakasini oshirish va raqamli infratuzilmani yanada rivojlantirish zarur.

1-jadval. 2020–2024-yillarda O'zbekiston soliq tizimida raqamli boshqaruv ko'rsatkichlari va budjet tushumlari¹ (landshaft ko'rinishi)

Ko'rsatkichlar / Yillar	2020y	2021y	2022y	2023y	2024y
Elektron hisob-fakturalar soni (ming dona)	1 200	1 850	2 400	3 100	3 900
Raqamli tranzaksiyalar ulushi (%)	28	35	42	51	60
Soliq tushumlari (mlrd so'm)	45 600	53 400	61 200	71 800	85 000
Budjet daromadlarining o'sish sur'ati (%)	12,5	17,1	18,0	20,0	22,5
"MySoliq" orqali topshirilgan hisobotlar (%)	35	48	57	66	74
Soliq intizomi indeksi (0–100 ball)	68	72	76	81	85

2020–2024-yillar kesimida O'zbekiston soliq tizimida raqamli boshqaruv vositalarining joriy etilishi budjet daromadlariga sezilarli ta'sir ko'rsatgan. Elektron hisob-fakturalar soni 1,2 milliondan 3,9 milliongacha o'sib, raqamli tranzaksiyalar ulushi 28%dan 60%gacha ko'tarilgan. Bu soliq to'lovchilarning raqamli tizimga o'tish sur'ati va soliq jarayonlarining avtomatlashtirilganligini aks ettiradi.

¹ **Shernaev A.A.** (2024). *Soliq siyosatini raqamli boshqarish orqali budjet daromadlarini barqarorlashtirish strategiyalari*. Toshkent: O'zbekiston iqtisodiy tadqiqotlari jurnali, №1, 55–63-betlar.

Soliq tushumlarining hajmi 45 600 mlrd soʻmdan 85 000 mlrd soʻmgacha oshib, oʻrtacha oʻsish surʼati 22,5%ni tashkil qilgan. Ushbu oʻsish raqamli boshqaruvning samaradorligini koʻrsatadi va budget barqarorligini taʼminlashdagi rolini isbotlaydi. “MySoliq” tizimi orqali topshirilgan hisobotlar ulushi 35%dan 74%gacha oshgan boʻlib, soliq intizomi indeksining 68 ballidan 85 ballga koʻtarilishi bilan uygʻunlashgan. Bu raqamlar soliq toʻlovchilarning intizom va shaffoflik darajasining oshganini koʻrsatadi.

Tahlil shuni koʻrsatadiki, raqamli boshqaruvning eng samarali vositalari elektron hisob-kitoblar, avtomatlashtirilgan nazorat tizimlari, Big Data va sunʼiy intellektga asoslangan tahliliy modellar boʻlib, ular soliq siyosatini strategik boshqarish va fiskal barqarorlikni taʼminlash imkonini beradi.

Shuningdek, tahlil jarayonida aniqlanishicha, raqamli boshqaruvning toʻliq samaradorligini taʼminlash uchun kadrlar malakasini oshirish, raqamli infratuzilmani rivojlantirish va maʼlumotlar almashuvini integratsiyalash zarur. Bu esa davlat soliq tizimining shaffofligi, tezkorligi va samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Natijalar asosida xulosa qilish mumkinki, Oʻzbekistonda soliq siyosatini raqamli boshqarish orqali budget daromadlarini barqarorlashtirish strategiyasini ilgari surish ilmiy va amaliy jihatdan asosli va samarali. Ushbu natijalar raqamli iqtisodiyot sharoitida soliq tizimini modernizatsiya qilish, fiskal barqarorlikni oshirish va davlat budgetini kuchaytirish yoʻnalishidagi istiqbolli chora-tadbirlarni ishlab chiqishda muhim ilmiy asos boʻlib xizmat qiladi.

2-jadval. 2020–2024-yillarda Oʻzbekiston soliq tizimi: raqamli boshqaruv va sektorlar boʻyicha tushumlar² (mlrd soʻm)

Koʻrsatkichlar / Yillar	2020y	2021y	2022y	2023y	2024y
Elektron hisob-fakturalar (ming dona)	1 200	1 850	2 400	3 100	3 900
Raqamli tranzaksiyalar ulushi (%)	28	35	42	51	60
Savdo va xizmatlar sektori tushumlari (mlrd soʻm)	12 500	14 800	16 700	19 300	22 500
Sanoat sektori tushumlari (mlrd soʻm)	15 200	17 400	20 300	23 900	27 200
Qishloq xoʻjaligi tushumlari (mlrd soʻm)	6 100	7 200	8 200	8 600	10 300
Davlat budjeti jami (mlrd soʻm)	45 600	53 400	61 200	71 800	85 000
Soliq tushumlarining oʻsish surʼati (%)	12,5	17,1	18,0	20,0	22,5
Raqamli hisobotlar ulushi (%)	35	48	57	66	74

Jadval koʻrsatkichlaridan koʻrinib turibdiki, 2020–2024-yillar davomida Oʻzbekiston soliq tizimida raqamli boshqaruv vositalari (elektron hisob-fakturalar va raqamli tranzaksiyalar) jadal rivojlandi. Elektron hisob-fakturalar soni 1,2 milliondan 3,9 milliongacha oʻsdi, raqamli tranzaksiyalar ulushi esa 28% dan 60% gacha oshdi. Bu soliq toʻlovchilarning raqamli tizimga oʻtishi va soliq jarayonlarining avtomatlashtirilganligini koʻrsatadi.

Sektorlar boʻyicha tahlil shuni koʻrsatadiki, savdo va xizmatlar sektori soliq tushumlarining oʻsishida eng faol boʻlib, 2020-yilda 12 500 mlrd soʻmdan 2024-yilda 22 500 mlrd soʻmgacha oʻsdi. Sanoat sektori 15 200 mlrd soʻmdan 27 200 mlrd soʻmgacha oʻsib, soliq bazasining barqaror oshishiga katta hissa qoʻshdi. Qishloq xoʻjaligi sektori ham 6 100 mlrd soʻmdan 10 300 mlrd soʻmgacha oshib, raqamli boshqaruvning kengayishidan manfaat koʻrdi.

Davlat budjeti jami tushumlari 45 600 mlrd soʻmdan 85 000 mlrd soʻmgacha koʻtarilib, oʻrtacha oʻsish surʼati 22,5%ni tashkil etdi. Raqamli hisobotlar ulushi 35%dan 74%gacha oshishi va soliq intizomi indeksining yaxshilanishi soliq toʻlovchilarning intizom va shaffoflik darajasining oshganini tasdiqlaydi.

Natijalar shuni koʻrsatadiki, raqamli boshqaruvning asosiy samarali vositalari elektron hisob-kitoblar, avtomatlashtirilgan nazorat tizimlari, Big Data va sunʼiy intellektga asoslangan tahliliy modellar boʻlib, ular soliq siyosatini strategik boshqarish va fiskal barqarorlikni taʼminlash imkonini beradi. Shu bilan birga, tizimning toʻliq samaradorligi uchun kadrlar malakasini oshirish va raqamli infratuzilmani rivojlantirish zarur.

Xulosa qilib aytganda, ushbu jadval tahlili soliq siyosatini raqamli boshqarish orqali budget daromadlarini barqarorlashtirishning samaradorligini ilmiy va amaliy jihatdan tasdiqlaydi. Raqamli boshqaruv vositalarini kengaytirish va tizimni toʻliq joriy etish orqali fiskal barqarorlikni oshirish va soliq tushumlarini barqaror oshirish mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni koʻrsatdiki, soliq siyosatini raqamli boshqaruv orqali amalga oshirish Oʻzbekiston budjeti daromadlarining barqarorligini sezilarli darajada oshiradi. Elektron hisob-fakturalar, raqamli tranzaksiyalar

2 Oʻzbekiston Respublikasi Davlat soliq qoʻmitasi. (2024). Raqamli soliq boshqaruvi tizimining samaradorligi va sektorlar boʻyicha tushumlar tahlili. – Toshkent: DSQ axborot xizmati. <https://www.soliq.uz>

va "MySoliq" tizimi soliq to'lovchilarning faoliyati va soliq bazasini kengaytirishga yordam beradi. 2020–2024-yillar davomida raqamli boshqaruv vositalari soliq tushumlarini o'rtacha 22% ga oshirishga imkon yaratdi.

Sektorlar bo'yicha tahlil shuni ko'rsatdiki, savdo va xizmatlar, sanoat va qishloq xo'jaligi sektorlari raqamli boshqaruv orqali soliq tushumlarining barqaror o'sishida muhim rol o'ynaydi. Raqamli hisobotlar ulushi va soliq intizomi indeksining oshishi tizim samaradorligining ko'rsatkichidir.

Shu bilan birga, tizimning to'liq samaradorligini ta'minlash uchun kadrlar malakasini oshirish, raqamli infratuzilmani rivojlantirish va ma'lumotlar almashuvini integratsiyalash zarur. Tadqiqot natijalari raqamli boshqaruvning fiskal barqarorlikni ta'minlashdagi strategik ahamiyatini tasdiqlaydi va soliq siyosatini modernizatsiya qilish, budjet daromadlarini barqarorlashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar uchun ilmiy asos yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Azimov A. (2020). Soliq siyosatini modernizatsiya qilishda raqamli texnologiyalarning ahamiyati. Toshkent: Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar jurnali, №4, 45–52-betlar.
2. Jo'rayev S. (2021). Raqamli soliq ma'muriyati: muammolar va yechimlar. Toshkent: "Iqtisodiy tadqiqotlar va islohotlar markazi" ilmiy to'plami, №2, 33–40-betlar.
3. Xo'jayev B. (2022). Soliq siyosatini raqamli boshqarishning fiskal barqarorlikka ta'siri. Toshkent: "Moliya va buxgalteriya hisobi" jurnali, №6, 21–30-betlar.
4. Sattorov D. (2023). Soliq ma'muriyatining raqamli transformatsiyasi: nazariy va amaliy jihatlar. Toshkent: TDIU ilmiy axborotnomasi, №1, 56–63-betlar.
5. Rasulov M. (2023). Fiskal barqarorlikni ta'minlashda raqamli soliq boshqaruvining o'rni. Toshkent: Iqtisodiyot fanlari axborotnomasi, №5, 14–22-betlar.
6. Jo'rayeva N. (2024). Soliq siyosatini raqamli boshqaruv asosida strategik barqarorlashtirish modeli. Toshkent: "Innovatsion rivojlanish va iqtisodiy tahlil" ilmiy jurnali, №3, 40–48-betlar.
7. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi. (2023). O'zbekiston Respublikasida soliq siyosatini raqamlashtirish bo'yicha islohotlar natijalari haqida hisobot. Toshkent: Moliya vazirligi rasmiy nashri. <https://www.mf.uz>
8. O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi. (2024). Raqamli soliq boshqaruvi tizimining samaradorligi va istiqbollari haqida tahliliy ma'lumotnoma. Toshkent: DSQ axborot xizmati. <https://www.soliq.uz>
9. Iqtisodiy tadqiqotlar va islohotlar markazi (ITIM). (2023). Raqamli iqtisodiyot sharoitida fiskal siyosatni takomillashtirish yo'nalishlari. Toshkent: ITIM tahliliy hisobotlari to'plami, №7. <https://www.cerr.uz>
10. Karimov U. va Qodirov I. (2022). Davlat moliyasini boshqarishda raqamli yechimlar va soliq siyosatining zamonaviy yo'nalishlari. – Toshkent: TDIU nashriyoti, 112 bet.
11. Shernaev A.A. (2024). Soliq siyosatini raqamli boshqarish orqali budjet daromadlarini barqarorlashtirish strategiyalari. Toshkent: O'zbekiston iqtisodiy tadqiqotlari jurnali, №1, 55–63-betlar.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>